

Uttalanden med anledning av en tingsrätts åtgärd att ta upp bevisning med målsägande och vittnen när en huvudförhandling ställdes in

---

Beslutet i korthet: En tilltalad var inte delgiven kallelse till en huvudförhandling och inställde sig inte heller. Huvudförhandlingen ställdes in. Tingsrätten tog upp förhör med målsägande och vittnen med stöd av 46 kap. 3 § andra stycket rättegångsbalken. I beslutet diskuteras följande frågor:

1. Krävs det att den tilltalade är delgiven kallelse för att bevisupptagning av detta slag ska få äga rum?
2. Var det i övrigt lagligt och lämpligt att ta upp förhören i samband med den inställda huvudförhandlingen?

Initiativet

I protokollet från en inspektion vid Attunda tingsrätt i mars 2010 antecknades följande.

I mål B 477-07 väcktes åtal för misshandel i december 2005. Sedan tingsrätten vid några tillfällen fått ställa in huvudförhandlingar på grund av bristande delgivning kallades till en huvudförhandling att hållas den 28 januari 2010. Den tilltalade inställde sig inte och häktades då i sin utevaro. Därefter är antecknat i protokollet att ordföranden efterhörde med parterna hur de ställde sig till muntlig bevisupptagning utom huvudförhandling. Varken åklagaren, försvararen eller målsägandebiträdet hade några invändningar mot detta varefter förhör med målsäganden och de två vittnena togs upp.

Förre chefsjustitieombudsmannen Mats Melin beslutade att ta upp saken till utredning i ett särskilt ärende.

Utredningen

Handlingar i tingsrättens mål B 477-07 tillfördes JO:s akt.

Därefter anmodades tingsrätten att lämna upplysningar om vilka rättsliga överväganden som gjordes när rätten beslutade att ta upp bevisning utom huvudförhandling i form av förhör med målsägande och vittnen.

Tingsrätten (lagmannen AA) kom in med ett yttrande, till vilket var fogat upplysningar från rådmannen BB som var rättens ordförande då beslutet om bevisupptagning fattades.

BB uppgav bl.a. följande.

Det aktuella målet

I det aktuella målet väcktes åtal vid Sollentuna tingsrätt mot den tilltalade (nedan ofta benämnd CC) den 20 december 2005. Åtalet avsåg misshandel bestående i att CC den 25 september 2005 uppsåtligen skulle ha tillfogat den då 14-åriga målsäganden (nedan ofta benämnd DD) smärta, sårskador m.m. genom att dels ta ett grepp om DD:s hals, dels utdela ett knytnävsslag mot hans ansikte.

Som muntlig bevisning återopade åklagaren, förutom målsägandeförhör med DD, förhör med två vittnen (nedan ofta benämnda EE och FF).

I polisförhör under förundersökningen förnekade CC brott, men medgav att han hade varit på platsen och varit inblandad i ett gräl med DD.

Sollentuna tingsrätt och sedermera Attunda tingsrätt har genom de år som gått sedan åtalet väcktes kallat parterna och vittnena till ett flertal huvudförhandlingar. Någon huvudförhandling har dock inte kommit till stånd, eftersom tingsrätten inte vid något tillfälle har lyckats delge CC kallelse till förhandling. Parterna och vittnena har i dessa fall innan förhandlingarna underrättats om att förhandlingarna måst ställas in.

Den 5 november 2009 kallades parterna och vittnena till ett huvudförhandlingstillfälle den 28 januari 2010. Inte heller inför denna förhandling lyckades tingsrätten delge CC kallelsen.

Någon eller några dagar före den 28 januari 2010 fick tingsrätten en förfrågan från DD:s målsägandebitråde om huvudförhandlingen skulle ställas in också denna gång. Trots att CC då inte var delgiven kallelse till förhandlingen beslutade jag att huvudförhandlingen åtminstone skulle ropas på. Detta berodde främst på att jag bedömde att det kunde finnas skäl att överväga en utevarohantering med stöd av 46 kap. 15 a § första stycket 2 rättegångsbalken. Det bör i detta sammanhang anmärkas att CC, i samband med att han var frihetsberövad i annat mål, den 3 juli 2008 hade blivit delgiven stämningsansökan i målet.

Då huvudförhandlingen ropades på den 28 januari 2010 inställde sig inte CC, men däremot hans offentlige försvarare, åklagaren, DD, DD:s målsägandebitråde och de båda åklagarvittnena.

Åklagaren och DD, som biträdde åtalet, yrkade i första hand att målet skulle avgöras i CC:s utevaro och i andra hand att CC skulle förklaras häktad. Den numera 19-årige DD förklarade genom sitt målsägandebitråde att han var angelägen om att, om möjligt, få målet avgjort och att han ville avge sin utsaga under dagen.

CC:s offentlige försvarare motsatte sig, å CC:s vägnar, att målet skulle avgöras i CC:s frånvaro, men avstod från att avge någon inställning i frågan om häktning.

Tingsrätten fann vid sin enskilda överläggning att det inte var möjligt att tillfredsställande utreda saken i CC:s frånvaro och att det därför förelåg hinder mot huvudförhandling. Däremot kom tingsrätten fram till att det fanns skäl att häkta CC på grund av att det ansågs föreligga fara för att han undandrog sig lagföring eller straff. I samband med överläggningen gick utskriften från polisförhören med CC, DD, EE och FF igenom. Detta bedömdes nämligen vara nödvändigt för att ta ställning till om det fanns förutsättningar för en utevarohandläggning. Vid denna genomgång noterades bl.a. att meningsskiljaktigheterna i målet gällde vad som hänt; inte vilka som varit på plats. Ingen av förhörspersonerna skulle således identifiera CC. Mot denna bakgrund och med hänsyn till vad DD sagt kom tingsrätten, vid sin överläggning, fram till att det var lämpligt att ex officio ta upp frågan om

bevisupptagning utom huvudförhandling, sedan beslutet i anledning av åklagarens och DD:s ovan nämnda yrkanden avkunnats.

Då jag tog upp frågan om bevisupptagning utom huvudförhandling var, såvitt jag minns, endast parterna – och alltså inte vittnena – närvarande i rättssalen. Parterna gavs tillfälle att yttra sig och alla närvarande, däribland CC:s offentliga försvarare, samtyckte till förfarandet. Det stod klart att DD alltjämt gärna ville avge sin utsaga under dagen. EE och FF informerades inför förhören med dem om att det var fråga om bevisupptagning utom huvudförhandling och det var tydligt att de var tacksamma över att få vittna nu och inte behöva få några nya kallelser och besked om inställda förhandlingar. Parterna var också införstådda med att tingsrätten inte kunde utesluta att det kunde bli aktuellt med nya eller kompletterande förhör vid en kommande huvudförhandling.

Mina överväganden angående beslutet – då det fattades och efteråt

Inför beslutet reflekterade jag mest över den proportionalitetsbedömning som ska göras enligt 36 kap. 19 § 2 rättegångsbalken. Som jag såg det gav bestämmelsen ett utrymme för en bevisupptagning i det aktuella fallet. Detta gällde särskilt med hänsyn till att muntliga förhör numera ska dokumenteras genom ljud- och bildinspelning, vilket ger domstolen och parterna betydligt bättre förutsättningar att tillgodogöra sig förhören vid en kommande rättegång. Det ska också sägas att en bevisupptagning utom huvudförhandling enligt 46 kap. 3 § rättegångsbalken inte med automatik innebär att förhörspersonerna vid en kommande huvudförhandling inte kan höras på nytt. Den frågan regleras, som ovan nämnts, i 35 kap. 13 § första stycket samma balk. De nya reglerna innebär också att utrymmet för en kombination av uppspelning av en gjord ljud- och bildupptagning och kompletterande frågor till förhörspersonen har ökat (jfr 36 kap. 16 § andra stycket rättegångsbalken), vilket för övrigt är helt i överensstämmelse med de tankar om flexibilitet som legat till grund för 2007 års reform i rättegångsbalken (EMR). I sammanhanget kan jag nämna att innan EMR-reglerna trädde ikraft hölls en intern utbildning för domstolens samtliga domare angående reformens mer centrala delar. Det framhölls i samband med denna att den nya bildupptagningstekniken medförde ett ökat utrymme för att uppta bevisning utom huvudförhandling, då hinder mot huvudförhandling förelåg t.ex. på grund av att en tilltalad uteblivit.

En avgörande fråga för om en bevisupptagning ska anses vara tillåten i ett fall som det nu aktuella bör, som framgått, vara vilka aspekter som beaktas vid proportionalitetsavvägningen enligt 36 kap. 19 § 2 rättegångsbalken och hur dessa aspekter vägs mot varandra.

I det aktuella fallet talade – tyckte och tycker jag – flera faktorer för en bevisupptagning utom huvudförhandling, bl.a. följande.

- 1) Det hade gått lång tid mellan den med åtalet avsedda händelsen och den nu aktuella inställda huvudförhandlingen.
- 2) Samtliga förhörspersoner hade under en tidsrymd av ungefär fyra år kallats till flera huvudförhandlingar tidigare och på kort varsel fått besked om att förhandlingarna ställts in; att undvika ytterligare olägenheter för förhörspersonerna måste anses väsentligt. Detta gäller i all synnerhet som DD, som var en ung man vid tidpunkten för den åtalade händelsen, förklarade sig vara angelägen om att inte behöva inställa sig på nytt.
- 3) CC förklarades, på grund av flyktfara, häktad i sin utevaro. En bevisupptagning utom huvudförhandling kunde därmed ligga också i hans intresse på så vis att den väsentligt skulle öka möjligheterna för att ett kommande frihetsberövande skulle bli kortvarigt, genom att en häktnings- och huvudförhandling skulle kunna genomföras i ett sammanhang eller i vart fall i tidsmässig nära anslutning.
- 4) Det var omöjligt att veta vid vilken tid på året häktningen av CC skulle kunna komma att effektueras. Om detta skulle ske under semestertid kunde det bli vanskligt att få alla förhörspersoner att inställa sig till en huvudförhandling på kort

varsel. Ett upptagande av bevisning utom huvudförhandling kunde därmed förväntas öka möjligheterna för att målet skulle kunna avgöras över huvud taget.

Avigsidorna med en bevisupptagning utom huvudförhandling bedömde jag som tämligen små. Härvid beaktade jag bl.a. följande.

- 1) CC företrädde av en offentlig försvarare, som samtyckte till förfarandet och var väl förtrogen med CC:s inställning och invändningar och därför kunde ställa relevanta frågor till förhörspersonerna även i CC:s frånvaro.
- 2) Ingen av förhörspersonerna skulle göra något utpekande av CC.
- 3) Det brott som åtalet avsåg var inte av någon mer allvarlig beskaffenhet.
- 4) Den nya ljud- och bildinspelningstekniken borgar för att tingsrätten vid en eventuell kommande huvudförhandling får ett betydligt bättre bedömningsunderlag än tidigare.
- 5) Om det behövs skulle som ovan nämnts, i samband med en eventuell kommande huvudförhandling, nya eller kompletterande förhör kunna hållas.

Efter en samlad bedömning av merparten av de nu berörda faktorerna kom jag, som sagt, fram till att 36 kap. 19 § 2 rättegångsbalken möjliggjorde en bevisupptagning utom huvudförhandling. Denna uppfattning är jag benägen att stå fast vid.

När det härefter gäller frågan om det faktum att CC inte var delgiven kallelsen till huvudförhandlingen omöjliggjorde en bevisupptagning utom huvudförhandling (jfr 46 kap. 3 § andra stycket och 35 kap. 9 § rättegångsbalken) får jag tillstå att jag inte närmare reflekterade över denna problematik innan beslutet om bevisupptagning fattades. Jag vill i nuläget inte bestämt ta ställning till om JO:s ovan nämnda uttalande om att något formellt hinder mot genomförande av bevisupptagning utom huvudförhandling inte finns om den tilltalade inte delgivits kallelsen till huvudförhandlingen (JO 1994/95 s. 53) eller Fitgers ifrågasättande av detta uttalande står i bäst överensstämmelse med reglernas utformning. Dock är jag närmast benägen att tro att Fitgers slutsatser är alltför långtgående. Till skillnad från vad Fitger synes vara (se Fitger, a.a., med supplement t.o.m. sept. 2008, s. 35:72) är jag inte ens säker på att det i en bevisupptagningsförhandling enligt 35 kap. 9 § rättegångsbalken med automatik i alla situationer föreligger hinder mot förhandling, om den tilltalade inte blivit delgiven kallelsen, men inställt sig genom sin offentlige försvarare. Någon bestämmelse som uttryckligen slår fast detta finns mig veterligt inte. När det gäller huvudförhandlingsfallet (46 kap. 3 § rättegångsbalken) bör beaktas att det finns ett visst utrymme för att genomföra huvudförhandling i den tilltalades frånvaro, även om den tilltalade inte delgivits kallelsen till förhandlingen. Detta förutsätter att den tilltalade avviker eller håller sig undan på ett sådant sätt att han eller hon inte kan hämtas till huvudförhandlingen. Att utrymmet skulle vara mindre för att, i den tilltalades frånvaro, ta upp bevisning än för att genomföra huvudförhandlingen har jag svårt att se vare sig att reglerna innebär eller att det finns något bärande skäl för (jfr till det nu anförda främst 35 kap. 9 §, 45 kap. 13 §, 45 kap. 15 §, 46 kap. 15 § och 46 kap. 15 a § första stycket 2 rättegångsbalken).

Sammanfattningsvis vill jag säga följande. Fortfarande tycker jag att det, åtminstone materiellt sett, var lämpligt att ta upp bevisningen utom huvudförhandling – och enligt min bedömning gagnades alla aktörer, inklusive CC, av beslutet. I nuläget kan jag inte heller se att beslutet varit formellt felaktigt i något hänseende. Dock kan frågan om vilken betydelse det kan ha att CC inte var delgiven kallelsen till huvudförhandlingen förstås behöva utredas närmare.

AA anförde följande.

För egen del vill jag som företrädare för tingsrätten tillägga följande. Den av rätten gjorda intresseavvägningen är väl avvägd. Såvitt kan överblickas är risken för rättsförluster eller att den tilltalade vid en senare rättegång inte får en rättvis prövning mycket liten. Förhören är inspelade med den nya tekniken och skulle det finnas behov kan målsäganden och vittnena höras på nytt. Möjligen ska dock

gällande lagstiftning tolkas så att en förutsättning för detta förfarande är att den tilltalade är delgiven kallelse till förhandlingen. Om det blir bedömningen borde övervägas om inte lagstiftningen bör ändras så att det i t.ex. fall som detta när den tilltalade håller sig undan och det i övrigt bedöms lämpligt finns möjlighet att ta upp bevis utom huvudförhandling.

Rättslig reglering

Rättegångsbalken, förkortad RB, bygger på principerna om muntlighet, omedelbarhet och koncentration. Av dessa principer följer bl.a. att målen som huvudregel ska avgöras vid en muntlig, koncentrerad huvudförhandling där bevisningen läggs fram och parternas argumentering äger rum omedelbart inför domstolen. Genom detta system skapas goda förutsättningar för den fria bevisprövningen och därmed för materiellt riktiga avgöranden.

Enligt 35 kap. 8 § RB är huvudregeln att bevis ska tas upp vid en huvudförhandling. Under vissa förutsättningar kan rätten emellertid ta upp bevisning även vid andra tillfällen. Av 36 kap. 19 § RB framgår när ett vittnesbevis kan tas upp utom huvudförhandling. Genom en hänvisning i 37 kap. 3 § första stycket RB gäller bestämmelserna även i fråga om förhör med parter och målsägande som inte för talan. Enligt 36 kap. 19 § RB får förhör med ett vittne äga rum utom huvudförhandling om vittnet inte kan infinna sig vid huvudförhandlingen (första punkten), om en inställelse vid huvudförhandlingen skulle medföra kostnader eller olägenheter som inte står i rimligt förhållande till betydelsen av att förhöret hålls vid huvudförhandlingen (andra punkten), eller om det kan antas att målet kommer att avgöras utan huvudförhandling (tredje punkten).

Vad gäller tillämpningen av andra punkten framgår av förarbetena att rätten ska göra en avvägning mellan å ena sidan kostnaderna (som drabbar part eller staten) och olägenheterna av ett förhör direkt vid huvudförhandlingen och, å andra sidan, vikten av att ett sådant förhör kommer till stånd. I sistnämnda hänseende är av intresse dels målets betydelse, t.ex. om det rör ett bagatellbelopp eller ett större värde, dels vittnesberättelsens betydelse för målets utgång och dels om det är av betydelse för rättens bevisvärdering att olika vittnen förhörs vid samma förhandlingstillfälle (prop. 1986/87:89 s. 180).

I 35 kap. 9 § RB föreskrivs att om ett bevis ska tas upp utom huvudförhandling gäller i fråga om kallelser av parter och om parters underlåtenhet att följa en kallelse det som föreskrivs för sammanträden under förberedelsen av målet. Enligt kommentaren till RB innebär detta att om en part inte har kunnat delges någon kallelse, får en bevisupptagning inte ske (Fitger, Rättegångsbalken, En kommentar på Internet, 35 kap. 9 § RB).

Förutom att ta upp bevis utom huvudförhandling vid ett i förväg planerat sammanträde för detta ändamål kan rätten ta upp muntlig bevisning i samband med en inställd huvudförhandling. När det gäller brottmål föreskrivs nämligen i 46 kap. 3 § andra stycket RB att om en huvudförhandling ställs in, får rätten höra vittnen och målsägande som inställt sig om det är tillåtet enligt reglerna om förhör utom

huvudförhandling. Motsvarande bestämmelse för tvistemål finns i 43 kap. 3 § andra stycket RB. Hänvisningen till reglerna om förhör utom huvudförhandling syftar enligt uttalanden i förarbeten på vad som föreskrivs i 36 kap. 19 §, 37 kap. 3 § och 40 kap. 11 § RB om de materiella förutsättningarna för bevisupptagningen (se a. prop. s. 215).

Bevis som har tagits upp utom huvudförhandling ska dock tas upp på nytt vid huvudförhandlingen om rätten finner att det är av betydelse i målet och det inte finns något hinder mot att ta upp beviset (35 kap. 13 § första stycket, 43 kap. 13 § andra stycket och 46 kap. 13 § andra stycket RB). Detta innebär att även om det t.ex. skulle medföra orimliga kostnader eller olägenheter i den mening som sägs i 36 kap. 19 § andra punkten RB för ett vittne att inställa sig vid en senare huvudförhandling, bör något förhör i samband med den inställda huvudförhandlingen inte äga rum om rätten bedömer det som sannolikt att vittnet måste förhöras på nytt vid en senare förhandling. I sådana fall framstår det som tämligen meningslöst att ta upp beviset vid den inställda huvudförhandlingen. Det sagda har ansetts så självklart att det inte funnits behov att uttryckligen ange detta i lagtexten (se a. prop.).

Bedömning

Av utredningen framgår att åtal för misshandel väcktes i december 2005. Den tilltalade har sedan under flera års tid inte delgetts kallelse till huvudförhandling. Sommaren 2008 delgavs han emellertid stämning. Han var dock inte delgiven kallelse till den huvudförhandling som var planerad att hållas den 28 januari 2010. När han inte infann sig ställdes huvudförhandlingen in och han häktades i sin utevaro. Därefter väckte tingsrätten frågan om bevisupptagning utom huvudförhandling och tog sedan åklagaren, den offentliga försvararen och målsägandebiträdet yttrat sig upp förhör med målsäganden och två vittnen.

Det förhållandet att den tilltalade inte var delgiven kallelse till huvudförhandlingen föranleder följande uttalanden från min sida.

Som ovan redovisats innebär bestämmelsen i 35 kap. 9 § RB enligt Fitgers uppfattning i kommentaren till RB att bevisupptagning utom huvudförhandling vid ett särskilt för ändamålet utsatt sammanträde inte får ske om en part inte har kunnat delges någon kallelse till sammanträdet. Dåvarande chefsjustitieombudsmannen Claes Eklundh har i ett tidigare ärende behandlat frågan om denna bestämmelses tillämplighet även beträffande bevisupptagning i samband med en inställd huvudförhandling (JO 1994/95 s. 53). Claes Eklundh anförde bl.a. – med hänvisning till uttalanden i förarbeten – att hänvisningen i 46 kap. 3 § andra stycket RB till reglerna om förhör utom huvudförhandling syftar på vad som föreskrivs i 36 kap. 19 §, 37 kap. 3 § och 40 kap. 11 § RB om de materiella förutsättningarna för bevisupptagningen. Han uttalade därefter att det inte finns någon föreskrift i RB som slår fast att vissa formella förutsättningar måste vara uppfyllda för att en bevisupptagning i anslutning till en inställd huvudförhandling ska få äga rum. Han menade att det med andra ord inte finns något formellt hinder mot att genomföra

bevisupptagning trots att den tilltalade varken har delgetts stämning i målet eller kallelse till den inställda förhandlingen. Claes Eklundh betonade dock samtidigt att detta inte är liktydigt med att det utan vidare är lämpligt att förfara på detta sätt. I kommentaren till RB har emellertid ifrågasatts om inte även reglerna i 35 kap. 9 § RB är tillämpliga vid bevisupptagning i samband med en inställd huvudförhandling. Det har gjorts gällande att som lagtexten kom att utformas synes på goda grunder kunna hävdas att regeln i 35 kap. 9 § RB om att parterna bevisligen ska ha fått del av kallelsen till bevisupptagningen måste beaktas när man bedömer om en sådan är tillåten i det konkreta fallet (se Fitger, a.a., 43 kap. 3 § och 46 kap. 3 § RB).

Frågan är alltså om hänvisningen i 46 kap. 3 § andra stycket RB till reglerna om bevisupptagning utom huvudförhandling kan anses avse 35 kap. 9 § RB och dess eventuella krav på delgivning av kallelse. Ursprungligen fanns ingen motsvarande hänvisning i 46 kap. 3 § andra stycket RB utan där angavs vilka de materiella förutsättningarna för bevisupptagning var. Hänvisningen till vad som var tillåtet enligt reglerna om bevisupptagning utom huvudförhandling kom till den 1 januari 1988. Lagstiftarens avsikt var då att hänvisa till 36 kap. 19 §, 37 kap. 3 § och 40 kap. 11 § RB (se a. prop.) och alltså inte till 35 kap. 9 § RB.

För egen del anser jag inte att ordalydelsen av 46 kap. 3 § andra stycket och 35 kap. 9 § RB ger anledning att tolka hänvisningen på annat sätt än vad lagstiftaren avsåg vid 1988 års lagändring. Jag vill tillägga att i de ursprungliga förarbetena till 35 kap. 9 § RB uttryckligen sägs att stadgandet endast avser det fall att bevisupptagning ska ske vid särskild, för detta ändamål utsatt förhandling (NJA II 1943 s. 453).

Jag delar alltså Claes Eklundhs uppfattning att det inte finns något formellt hinder i RB mot att bevisupptagningen genomförs trots att den tilltalade varken har delgetts stämning i målet eller kallelse till den inställda förhandlingen. Som Claes Eklundh påpekat innebär det inte att det utan vidare är lämpligt att förfara på det sättet. Det finns dock inte skäl att kritisera tingsrätten för att den tog upp bevisning trots att den tilltalade inte var delgiven kallelse till huvudförhandlingen.

Med anledning av de nu redovisade olika uppfattningarna i frågan om kraven på parts delgivning anser jag att det finns anledning att överlämna en kopia av detta beslut till Justitiedepartementet.

När det sedan gäller tingsrättens beslut att tillåta bevisupptagning i övrigt gör jag följande bedömning.

Av BB:s yttrande framgår att beslutet om bevisupptagning fattades med stöd av 36 kap. 19 § 2 RB. Enligt hans mening gav bestämmelsen utrymme för bevisupptagning i det aktuella fallet, detta särskilt med hänsyn till att muntliga förhör numera ska dokumenteras genom bild- och ljudupptagning vilket ger domstolen och parterna betydligt bättre förutsättningar att tillgodogöra sig förhören vid en kommande huvudförhandling. Därutöver har BB angett vilka överväganden

han gjorde beträffande de omständigheter som han beaktade vid beslutsfattandet. Han har också framhållit att det förhållandet att målsägande och vittnen hördes inte hindrade att nya eller kompletterande förhör kunde hållas i samband med den kommande huvudförhandlingen om det behövdes.

Sedan den 1 november 2008 gäller enligt 6 kap. 6 § första stycket RB att en berättelse som lämnas i bevissyfte i tingsrätt ska dokumenteras genom en ljud- och bildupptagning, om det inte finns särskilda skäl mot det. Införandet av s.k. videoteknik har inneburit att möjligheterna att göra en tillförlitlig bevisvärdering efter en bevisupptagning utom huvudförhandling i många fall kan anses vara fullt jämförbara med vad som varit fallet om förhöret hållits direkt vid en huvudförhandling. Betydelsen av att ett förhör hålls vid en huvudförhandling kan av det skälet vara mindre än tidigare och därmed också behovet av att ta upp bevisningen på nytt (jfr prop. 2004/05:131 s. 152).

Huvudregeln är emellertid alltså att bevisning ska tas upp omedelbart vid en huvudförhandling. En part, ett vittne eller någon annan som ska höras i bevissyfte ska alltså lämna sin berättelse direkt och omedelbart inför den eller dem som ska döma i målet. Därigenom säkerställs att bevisningen presenteras för domstolen i bästa möjliga form. De regler som finns om att ta upp muntlig bevisning före huvudförhandlingen utgör undantag från huvudregeln. Därför finns begränsningar i möjligheterna att använda dessa regler. Enligt min mening finns det skäl att framhålla att användningen av videoteknik således inte får överbetonas på sådant sätt att den avvägning som enligt RB 36 kap. 19 § 2 RB ska ske mellan å ena sidan kostnaderna och olägenheterna av ett förhör direkt vid huvudförhandlingen och, å andra sidan, vikten av att ett sådant förhör kommer till stånd, träder helt i bakgrunden. Om alltför stor vikt läggs vid det förhållandet att förhör numera ska dokumenteras genom videoteknik riskerar detta att leda till mycket frekventa avvikelser från huvudregeln om att den muntliga bevisningen bör tas upp vid huvudförhandlingen, vilket inte synes ha varit lagstiftarens avsikt (jfr a. prop.).

Av BB:s yttrande framgår att de kostnader och olägenheter som var aktuella dels var de besvär som ytterligare en inställelse skulle förorsaka målsäganden och vittnena, dels de kostnader och olägenheter som var förknippade med risken att någon av dem inte skulle kunna inställa sig till den kommande huvudförhandlingen. Dessa kostnader och olägenheter ska jämföras med betydelsen av att förhöret hålls vid huvudförhandlingen. För egen del är jag närmast av den uppfattningen att kostnaderna och olägenheterna inte var så besvärande att de inte stod i rimligt förhållande till betydelsen av att förhören enligt huvudregeln fick anstå till huvudförhandlingen. Det är emellertid en bedömningsfråga och jag finner inte tillräcklig anledning att kritisera BB för den bedömning han gjorde.

Emellertid hade BB haft att göra ytterligare en bedömning. Enligt 35 kap. 13 § första stycket RB gäller vid en huvudförhandling att bevis som tagits upp utom huvudförhandlingen ska tas upp på nytt om rätten finner att det är av betydelse i

målet och det inte finns något hinder mot att ta upp beviset. Av förarbetena till de nuvarande bestämmelserna i 43 kap. 3 § och 46 kap. 3 § RB framgår att den domare som i ett brottmål överväger att ta upp muntliga bevis i samband med en inställd huvudförhandling inte får nöja sig med att läsa reglerna i 46 kap. 3 § RB. Även om det skulle medföra orimliga kostnader eller olägenheter för vittnet att inställa sig vid en senare huvudförhandling bör, sägs det, något förhör i samband med den inställda huvudförhandlingen inte äga rum, om rätten med hänsyn till vad som sägs i 35 kap. 13 § RB bedömer det som sannolikt att vittnet måste förhöras på nytt vid en senare förhandling. I sådana fall framstår det som tämligen meningslöst att genomföra förhöret. Det nu sagda bedömdes som så självklart att det inte behövde komma till uttryck i lagtexten (prop. 1986/87:89 s. 215). Av BB:s yttrande till JO framgår inte om tingsrätten gjorde de överväganden som bedömdes som självklara i det angivna förarbetsuttalandet. Det finns inte tillräckliga skäl att kritisera tingsrätten för brister i detta hänseende.

Ärendet avslutas.